

OSPALY (26) *part praet act*

o oraz a jasne.

sg m N ospały (12). ◇ G ospał(e)go (1). ◇ A ospał(e)go (1). ◇ I ospałym (3). ◇ f I ospałą (1). ◇ n N ospał(e) (1). ◇ A ospał(e) (1). ◇ pl N m pers ospali (3). ◇ A m pers ospał(e) (1). ◇ I m ospałémi (2); -émi (1), -(e)mi (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVII (z Cn) – XVIII w.

I. W funkcji przymiotnika: Skłonny do zbyt długiego spania; leniwy; niedbały; somniculosus Mącz, Calep, Cn; veternosus Mącz, Calep; oscitans Mącz, Cn; deses, desidiosus, elucus, ignavus, iners, languidus, marcidus, persegnis, pier, reses, socors, supinus Cn (24) : [Filip Macedoński] RAd sypiał po obiedzye/ pośel przed dworzány Perfki/ mowił iż łacno/ z ospałémi pány. RejZwierz 3v; Mącz 402a, 491c; iáko dla złego á ospálego páłterzá giná á obumieráią wdzięczne owieczki Páńskie RejAp 37; Oczko A3v; SkarŻyw 463; Veternosus – Ospali dad [!] miarę. Calep 1118b, [991]b; GostGosp 140; że tylko to czytáiąc/ byle bárzo ospáłym á zápiłym nie był/ może Niderláńdłkiego gośpodárstwá nie widząc domowym bárzo dobrze dom rozmnożyć. GostGospSieb +3v; [Sprzećiwnicy Lukálza świętego zá ospálego píárzá máią. BudUrząd 90 marg].

ospały w czym (2): A Antichrift/ izali też w śwey rzeczy iest ospáłym/ żeby nie miał bronić kroleństwá śwego? CzechRozm 255; Oczko 34.

W połączeniach szeregowych (6): wżák wiećie obyczáy thego ludu/ iż iest/ gnuśny/ mdły/ boiáźliwy/ ospáły/ proznuiący/ niezwyćzáyny/ rokkołzom wcześnoći przywykły/ bez poduśzek nieumieią łpác BielKron 255; Mącz 106c; háruy thą tępą á leniwą łzkápą to ospáłe śwowolne á nikczemne ciáło śwowie RejZwierc 130, 3v, 52v; Oczko 34.

Szeregi: »ospały a (i) leniwy« (2): Somniculosum genus mancipiorum, Ospáły á leniwy rodzaj ludzki yełt słudzy. Mącz 402a, 271a. [Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.]

»ospały a niedbały« (1): Náłznych czáfów ludzie ospáli á bárzo niedbáli Oczko 11.

Przen (1) :

Szereg: »gnuśny i ospały« (1): Mierność [bez wiary] zálię łmętną [jest]/ możność gnuśną y ospáłą Phil O2.

α. W funkcji rzeczownika: Niedbały, leń; dormitator Mącz, Cn (3) : Mącz 94d; áby [Turek]/ tám po vkráinách wáłzych bez wśzelákiéy pomśty do woléy łie náłzbiia/ mógl potym náośtátek między ospałémi ná gárdle vsięć wáłzym. OrzJan 14.

W przeciwstawieniu: »ospały ... czujny« (1): Krol/ nie Tyran/ ále łáłkawy/ nie okrutnik/ ále miłóśierny/ [...] nie ospáły/ ále czuyny BiałKaz H2v.

II. W funkcji imiesłowu czynnego: Który śpi (2) :

Szereg: »ani drzemiący, ani ospały« (1): Zaden miedzy nimi nie będzie łpracowány/ áni kthoryby łię potknąc miał/ áni drzemiący/ áni ospáły [non dormitabit neque dormiet] BibRadz Is 5/27.

a. Zaspany (1) : iákies dzyecię máłe/ Ze ledwe głowę dzyerży tak bárzo ospáłe/ Ze y oczu otworzyć nigdy nie vmiáło/ Y drugim páłtrząc ná nie áż łie też łpác chciało. RejWiz 26.

Synonimy: **I.** gnuśny, leniwy, niedbały, proznuiący, zgniły; **α.** brzuch, gnus, gnuśnik, gnojek, leniwiac, leń, niedbalec.

Cf **NIEOSPALY, OSPALEC, OSPANY**

AK